

**ÖDÜL VE ETKİSİ ÜZERİNE DENEYİMLER<sup>1</sup>****Mehmet TAŞDEMİR***Doç. Dr. Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, mttasdemir1963@gmail.com***Figen TAŞDEMİR***Öğr. Gör., Ahi Evran Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, ftdasdemir@ahievran.edu.tr**Received: 08.04.2016**Accepted: 23.06.2016***ÖZ**

Araştırma betimsel desende nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı bir durum çalışmasıdır. Araştırma ile okullarda öğretmenlerin öğrenci üzerinde olumlu etkisi olan işe koşulmuş ödül türü davranışlarının ortaya çıkarılarak bu konuda öğretmenlerin ne yaptıklarının betimlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada görüşme yolu ile veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcılardan 4'ü(%1) öğrencilik dönemlerinde her hangi bir ödül aldığını hatırlamadığını, 32'si(%8) ise almış oldukları ödül ve etkisi konusunda görüş belirtmemişlerdir. Katılımcıların 351'i(%91)'nin dokuz farklı kategoride ödül almış oldukları görülmektedir. Bunlar gurup içerisinde sözlü tebrik, alkışlatma, örnek gösterme, 81(%21), kırtasiye, yiyecek 79(%20), güdüleyici yakınlık 69(%18), onur belgesi 46(%12), not verme 24(%6), diğer 18(%5), özel görevler verme 14(%4), gezi etkinliklerine katılım 12(%3), ve büyük maddi ödül 8(%8) biçiminde sıralanmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Öğretmen, ödül, öğretmen adayı.

**EXPERIENCES ON AWARDS AND ITS EFFECT****ABSTRACT**

This research is a descriptive research. It's a case study prepared by using qualitative data collection methods. The aim of this research is to raise the applied award-type teacher behaviors which have a positive effect on students at schools and to describe what teachers do about this subject. In the study 4 of the students (%1) indicate that they do not remember any award they gained during their education. 32 of the students (%8) do not express an opinion about the awards they gained and the effect of them. It is seen that 351 of the attendants (%91) have taken awards in 9 different categories. 81(%21) of the awards are verbal congratulation, applause, shown as a good example in a group, 79(%20) of them are stationary materials and food, 69(%18) of them motivating closeness, 46 (%12) of them honor certification, 24(%6) of them graded with high marks, 18(%5) of them the other things, 14(%4) of them given special tasks, 12(%3) students participated in school trips and 8(%8) of them given financial awards.

**Keywords:** Teacher, award, prospective teachers.

<sup>1</sup> Bu çalışma AEÜ BAP birimince desteklenmiştir. Proje numarası: EGT.E2.16.036.

XVIII CONGRESS AMSE-AMCE-WAER Teaching and Training Today for Tomorrow, 30 May-02 June, 2016, Eskisehir, kongresinde Öğretmenlerin Etikisi Olan Ödül Uygulamaları Hakkında Öğretmen Adayları Deneyimleri: Bir Durum Saptaması adlı sözlü bildirinin genişletilmiş şeklidir.

## 1. GİRİŞ

Okul, aile ve işletmeler gibi farklı ortamlarda işe koşulan ve dışsal ve içsel olarak çeşitlendirilen ödüller; maddi, sosyal ve psikolojik olarak uygulanmakta ve genel olarak, cezbetmek, motive etmek, geliştirmek, tatmin etmek ve elde tutmak gibi çıktılar beklenmektedir. İnsan ve davranışları ile ilgili her konu alanda önemli bir uygulama olarak ödül üzerinde çok konuşulan bir konu olarak alan yazında yer almaktadır. Binbaşıoğlu'na (2000) göre ödül, başarının değil, değerli ya da yararlı bir iş yapmanın karşılığı olmalıdır. Çünkü başarı, ödülünü kendi kendisinde bulur. Ödülün mütevazı bir değerde olması, yapılan işin karşılığı olarak değil, ödüllendirenin, yapılan işten memnuniyetinin bir belirtisi olarak görülmesi yerinde olur. İşe koşulan ödül öğrenciyi rahatlatır ve mutluluk verirse, davranışın yinelenmesi beklenir (Erden, 2005). Bu anlamda ödül, genel olarak öğrencilerin olumlu davranışlarının sıklığını artırmak üzere dışarıdan verilen uyarıcılar olarak tanımlanmaktadır.

Eğitimde uygulanan ödül konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir kısmı eğitimde ödülün önemini vurgularken, diğer bir kısmı da amaç dışına çıkılarak ödüle odaklanma, ödül alama hırsı, her davranışın ödül olarak karşılığını bekleme eğilimi, az sayıda öğrenciye hitap etmesi, ve sönme davranışlar gibi ödülün içindeki gizli tehlikelere dikkat etmektedirler (McLoyd, 1979; Başaran,1998; Kazancı, 1989 Swanson 2001; Marshall, 2009; LTC, 2009; Aydın, 2000a; Hall, 2009). Bandura'ya göre öğrenme zahmetli bir iştir ve çocuklar anlayarak ve katılarak öğrendiklerinde içsel olarak motive olmaktadır. Bu nedenle ayrıca dışsal bir motivasyon aracına gereksinim duymayacaklardır (Akt: Swanson, 2001). Buna karşılık Turhan ve Yaraş, (2013) bulgularında öğretmen ve ailelerce kullanılan ödüllerin öğrencilerin hoşuna giden ve onları doğru davranmaya teşvik eden pekiştireçlerden oluşmaktadır. Yaman ve Güven (2014) araştırmasında öğrencilere göre ödül kavramı, başarının simgesi olarak tanımlanmıştır: Öğrencilerin bir kısmı verilen ödüllerin sahiplerine ulaştığını ve tatmin edici olduğuna inanmaktadır: Kimi öğrenciler hak etmeyen kişilere de ödül verildiğine dikkat çekilmiştir. Ödülün; mutluluk, heyecan, başarı hırsı, ders çalışma azmi, gurur, sınıf kurallarına uyma, özgüven ve sosyalleşme gibi öğrencilerin motivasyon düzeylerinde önemli katkıları olmuştur. Öğrencilerin tamamı motivasyon düzeylerinin artması için ödül verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir: Öğrenciler ödül kavramını, mutluluk, hırs/istek ve başarının simgesi olarak algılamaktadır. Öğrencilerin bir kısmı verilen ödüllerin hak edildiğine ve ödülün tatmin edici olduğuna inanmaktadır. Nitekim Navaro, (2001) ödülü, bir davranışın yapılması için verilen haz, keyif verici bir olanak, bir hak olduğuna vurgu yaparak, Öğrencilere, motivasyon düzeylerinin artması için ödül verilmesini gerekli bulmaktadır.

Ödül dışsal bir güdüleyici olarak, öğrencilerin olumlu davranışlarının sıklığını artırmakta; ancak bu güdüleyiciler öğrencide var olan öğrenmeye dair merak, ilgi, içsel motivasyon ve sürekliliği olumsuz etkileyebilmektedir (Gündüz & Balyer, 2011). Dolayısıyla, öğretmenlerin sınıf yönetiminde disiplini sağlamak için öğrencilerin davranışlarına yön vermek, davranışlarında tutarlı bir bütünlük sağlamak ve öğrenci davranışlarını yapılandırmak için ödül sistemini uygulamaları gerekmektedir (Aydın, 2000b). Sınıf yönetiminde ödül uygulamaları, davranışçı yaklaşımı temel almaktadır. Davranışçı yaklaşımda öğrenme, “pekiştirme” ile oluşmaktadır. Pekiştirme, ödüllendirme ile eş anlamda kullanılmaktadır. Bireyde hedeflenen davranışın gözlemlenmesi ve davranışın sürekliliğinin sağlanması için davranışın pekiştirilmesine (ödüllendirilmesine)

ihtiyaç vardır (Morgan, 2000). Ödül uygulamaları, öğrencileri psikolojik, sosyal veya maddi yönden pekiştirebilen yöntemlerdir. Öğrencileri takdir etmek, güven ve cesaret vermek, değer vermek gibi yöntemler psikolojik ödül; öğrencilerin başarısını alkışlamak, ayrıcalıklar vermek gibi yöntemler sosyal ödül; öğrencilere olumlu davranışları sonucunda sevdikleri bir şey vermek, teşekkür belgesi vermek gibi pekiştireçler maddi ödül kapsamında ele alınmaktadır (Saban, 2005).

Alan yazın incelemesinde ödül ve ceza hemen hemen bütün araştırmalarda birlikte ele alınan bir konu olarak görülmektedir. Fakat bilinmesi gereken gerçek, ödül ya da ceza birlikte işe koşulacak, biri düşünüldüğünde diğeri de peşinen düşünülüp uygulanması gereken bir olgu olarak sıralı etkinlikler olarak düşünülmemelidir. “Bir şey sanki zıddı ile vardır. Zıddı ile var olabilir.” anlayışı ödül ve ceza uygulamasında da ilk akla gelen yöntemler olarak görülmektedir. Bu anlayış beklide eğitim sürecinde hemen her kese istendik davranışları teşvik etmek için ödül var ise istenmedik davranışları yasaklamak, engellemek için de ceza olmalıdır anlayışını peşin olarak kabul etmeyi çağırıştırılmaktadır. Bu aslında bir eğitmenin doğru düşünceler içerisinde olmadığının bir göstergesi olsa gerekir. Çünkü olumlu bir şeyin kazandırılmasında öğrenme konusunda güdülenme ve kararlılığa katkı sağlayacak olumlu bir yaklaşım içerisinde olmak işe koşulması gereken önemli bir yaklaşım olmalıdır. Zıtlıkların birlikte kullanılması çoğu durumlarda ödülü beğenmeme, ödüle doyma, ödülünden uzaklaşma, istendiğe baş kaldırma gibi tepkisel davranışlarla birlikte olumsuzluğun getireceği cezayı yeğleme, olumsuzluğu kabullenme gibi olumsuz davranışlarını çağırıştırabilir. Eğitimde amaç olumluyu teşvik etmek, kararlı kılmak olması gerektiğinden bu araştırma, *Öğretmenlerce öğrenciler üzerinde etkisi olan ödül uygulamaları nelerdir ve bunların öğrenci üzerindeki etkisi ne olmuştur?* Sorusuna cevap olacak bir durum tespiti yaparak ileriki uygulamalar için öğretmen ve öğretmen adaylarına ödül ve kullanımı konusunda örneklerden hareketle mesleki gelişimlerine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

### 1.1. Araştırmanın Önemi

Türk Eğitim Sistemi içerisinde önemli bir yer teşkil eden öğretmen adaylarının öğretmenlerin öğrenci üzerinde uyguladıkları etkisi en yüksek olan ödül davranışları ve bunların öğrenci üzerinde yaptığı etkilerin ne olduğunu konusunda algıladıklarının ortaya çıkarılması öğretmenlere kendilerini geliştirme bakımından geri bildirim sağlayabilir. Bu yönü ile öğretmen adaylarının görüşlerinden hareket ile öğretmen öğrenci etkileşimi ve öğretmenlerin sınıf içi davranışların nasıl olması gerektiği konularında hem görev başındaki öğretmenlere hem de hizmet öncesi öğretmen eğitimi programlarının gözden geçirilmesinde ilgili kurum ve kuruluşlara geribildirim sağlayabilir. Ayrıca nitel araştırma deseninde tasarlanmış olması da kuram geliştirmeye katkı sağlaması bakımından farklı araştırmacılara da ileri araştırmalar için ön fikir oluşturabileceği düşünülmektedir.

### 1.2. Problem

Okullarda öğretmen adaylarının kendilerine etki yaptığını düşündükleri ödül türü uygulamalar nelerdir ve bunların öğrenci üzerine etkileri ne olmaktadır konusundaki görüşleri nedir ve bu ödüllere yükledikleri anlam ne olmaktadır.

### 1.3. Sınırlıklar

Araştırmanın bulguları öğretmenlik programında kayıtlı ve bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 387 öğretmen adaylarının, “*Öğrencilik dönemlerinin her hangi bir dönemine ilişkin kendilerinde etkisi en yüksek olan öğretmen ödül uygulaması türü ve bunun onlar üzerinde yarattığı etki*” konusunda katılımcı görüşlerinin araştırmacı tarafından yapılan analizi ile sınırlıdır.

## 2. YÖNTEM

### 2.1. Araştırma Modeli

Araştırma betimsel desende nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı bir durum çalışmasıdır. Durum çalışması; açıklamaya, anlamaya ve yordamaya odaklanan bir araştırma olarak (Woodside, 2010) özellikle olay ve bağlam arasındaki sınır net olmadığında gerçek yaşam koşullarında oluşan güncel bir olayı incelemek için kullanılmaktadır (Yin, 1994). Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Örnek olay çalışması olarak ta bilinen durum çalışması, bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek, bir olaya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek ve bir olayı değerlendirmek amacı ile kullanılır (Gall vd., 1996: Akt. Büyükoztürk vd., 2013). Bu çalışmada nitel veriler görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Bu çalışmada araştırmacı görüşmecisi olarak araştırma verilerinin elde edilmesini sağlamıştır. Araştırma verileri farklı programlarda öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşme tekniği ile tek bir oturumda, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yazılı olarak alınmıştır. Araştırmada, Yıldırım ve Şimşek (2011) tarafından durum çalışması için önerilen işlem basamakları uygulanmıştır. Bu doğrultuda öncelikle araştırma soruları ve alt problemler geliştirilmiş, analiz birimi saptanmış, çalışılacak durum belirlenmiş, araştırmaya katılacak bireyler seçilmiş, veriler toplanarak analiz edilmiş ve araştırma raporlaştırılmıştır.

### 2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu amaçsal örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Benzeşik örnekleme yöntemi, evrende araştırmanın problemi ile ilgili olarak benzeşik bir alt grubun, durumun seçilerek çalışmanın buradan yapılmasını tanımlar. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2015–2016 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi AEÜ Kırşehir Eğitim Fakültesi farklı öğretmenlik programlarında kayıtlı 4.sınıf öğrencilerinden oluşturulmuştur. Katılımcıların belirlenmesinde birden fazla şubesi olan anabilim dallarında seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen birer şube ve tek şubeli anabilim dallarında ise mevcut şube öğrencilerinden oluşan öğrenciler araştırmaya katılmıştır. Böylece farklı branşlardaki öğretmen adaylarından katılımcıların bulunması sağlanmıştır. Araştırma verileri 387 (313 kız, 74 erkek) kişilik gönüllü katılımcı görüşlerinden elde edilmiştir.

### 2.3. Veri Toplama ve Analiz

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki sorular aşağıdaki maddelerden oluşturulmuştur: Cinsiyet: *Erkek ( ) Kız ( ) Öğrencilik döneminizin her hangi bir*

*dönemine ilişkin olarak sizde etkisi en yüksek olan öğretmen ödülü türü neydi? Sizde ne etki yarattı? Gerekçeleri ile açıklar mısınız?* Katılımcıların bu maddelere ilişkin görüşlerini yazılı olarak belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemlerinden kategorisel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Kategorisel analizde, genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını gerektirir. Analiz kategorileri, mesajda bizim ilgilendiğimiz çok çeşitli boyutlara dayanabilir (Bilgin, 2000; Kumar, 2011). Bu araştırmada verilerin analiz sürecinde, katılımcıların belirttikleri ödül ifadeleri ve bu ödüllere yükledikleri anlamlar dikkate alınarak belirli tema/kategoriler halinde analiz edilip, açıklanmıştır. Katılımcı görüş formu; ilgili öğrencinin form no (1, 2, 3), cinsiyet (E,K) şeklinde kodlanmıştır. Örneğin, form no 50 ve Kız olan bir katılımcı “50K” olarak kodlanmıştır.

#### 2.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda Geçerlik/İnanırlık ve Güvenirlik/Tutarlılık sağlamasında, toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Bilgin, 2000; Yıldırım ve Şimşek, 2011; Kumar, 2011; Sönmez ve Alacapınar, 2011; Merriam, 2013). Genellenebilirlik/Nakledilebilirlik sağlamak amacı ile zengin ve yoğun tanımlama, ortamın ve katılımcıların tanımlanması kadar, katılımcı görüşlerinden, araştırma notlarından ve dokümanlarından yapılan alıntılar biçiminde sunulan uygun kanıtlarla desteklenen bulguların detaylı tanımlanması ve örnekleme azami çeşitlilik sağlanmalıdır (Merriam, 2013). Bu araştırmada görüşme formunun geliştirilmesi, görüşmenin yapılması, veri analiz ve raporlaştırma süreci aşağıda açıklandığı biçimde gerçekleştirilmiştir:

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesinde alan yazın taramasının ardından geliştirilen taslak görüşme formu 3 uzman görüşüne sunulmuş, “uygun”, “uygun değil” ve “düzeltmesine dönük görüşleriniz” şeklinde görüş ve değerlendirmeleri istenmiştir. Daha sonra uzman görüş ve önerileri doğrultusunda yönerge ve maddelerin açık ve anlaşılabilirliği sağlanmıştır. Bu süreçte soruların güvenirliliği Miles & Huberman’ın (1994) formülü [ $Güvenirlik = \frac{Görüş\ birliği}{(Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı)}$ ] kullanılarak, hesaplanan uyum katsayısı 0,70 ve üzeri maddeler forma alınmıştır. Formun tüm maddelerine dayalı olarak hesaplanan uyum katsayısı 1.00 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu uyum katsayısı soruların değerlendirmeciler tarafından yüksek güvenirlikte kullanılabileceğini göstermektedir. Nihai form biri kişisel bilgileri diğeri metafor ve gerekçeli açıklamasının yapılmasını içeren açık uçlu iki maddeden oluşturulmuştur.

Bu araştırmada araştırmacı görüşmeci olarak araştırma verilerinin elde edilmesini sağlamıştır. Araştırma verileri, araştırmacının araştırma amacı ve görüşlerin gizliliği ve katılımın gönüllülük esası üzerine olduğunun açıklanmasından sonra araştırmacı tarafından basılı olarak hazırlanan görüşme formu ile yazılı olarak alınmıştır. Bu yönü ile katılımcıların görüşmeye yaklaşımları daha olumlu olmuştur.

Katılımcılarla yapılan görüşme 2016 Mart ayı içerisinde aynı zamanda gerçekleştirilmiştir. Okulda sağlanan özel bir ortamda 10–20 dakika süren görüşme yapılmıştır. Görüşmede araştırmacı katılımcıların görüşlerinin oluşmasını yönlendirici, hatırlatıcı vb. ipuçları kullanmamış sadece oluşturulmuş olan yazılı formla cevabı istenilen

kendi özgün düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Araştırmada, isimsiz formla yazılı olarak elde edilen katılımcı görüşleri araştırmacı tarafından analiz edilmiştir.

Yarı-yapılandırılmış ve açık uçlu maddelere katılımcıların görüşme sorularına belirttikleri görüşler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiş, her bir belirtilen görüşlerin madde köküne göre gruplandırılarak ayrıntılı dökümü yapılmıştır. Daha sonra katılımcı görüşleri ifade ettikleri anlam bakımından sınıflandırılıp aynı anlama gelebilecek görüşler bir grup altında toplanarak sayısallaştırılarak bulguları yorumlanmıştır (Gay, Mills ve Airasian, 2006, Sönmez ve Alacapınar, 2011).

Bu araştırmada veri analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bilgin'e (2000) göre içerik analizinde son aşama değerlendirme, çıkarsama ve yorumlamadır. Bu araştırmada katılımcıların özgün ifadelerinden hareketle bulgulara dayalı olarak çıkarsamalar yapılarak açıklanmıştır. Araştırmada bu eylemler bulgular, sonuç, tartışma ve öneriler ile verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bulgular katılımcıların orijinal görüşleri ile desteklenerek bulgular kısmında yer verilmiştir.

### 3. BULGULAR

Bu bölümde öğretmenlerce uygulanan ödül uygulamaları gruplandırılarak tablolar halinde açıklanmıştır.

**Tablo 1. Öğretmenlerce Uygulanan Ödül Gurupları Özet Tablosu**

| Ödül türü                                                    | N          | %          |
|--------------------------------------------------------------|------------|------------|
| Almama/ Hatırlamıyorum                                       | 4          | 1          |
| Görüş belirtmeyenler                                         | 32         | 8          |
| Grup içerisinde sözlü tebrik, alkışlatma, örnek gösterme vb. | 81         | 21         |
| Kitap, kalem, yiyecek vb.                                    | 79         | 20         |
| Güdüleyici yakınlık                                          | 69         | 18         |
| Onur belgesi vb.                                             | 46         | 12         |
| Not verme                                                    | 24         | 6          |
| Diğer (kategorik olmayan)                                    | 18         | 5          |
| Özel görevler verme                                          | 14         | 4          |
| Gezi vb. etkinliklere katılım                                | 12         | 3          |
| Büyük maddi ödül                                             | 8          | 2          |
| <b>N</b>                                                     | <b>387</b> | <b>100</b> |

Tablo 1 bulgularına göre öğrencilerden 4'ü(%1) öğrencilik dönemlerinde her hangi bir ödül aldığını hatırlamadığını, 32'si(%8) ise almış oldukları ödül ve etkisi konusunda görüş belirtmemişlerdir. Bunlara karşılık katılımcıların 351'i(%91) ise dokuz farklı kategoride ödül almış oldukları görülmektedir. Bunlar sıklıklarına göre, grup içerisinde sözlü tebrik, alkışlatma, örnek gösterme vb. 81(%21), kitap, kalem, yiyecek vb. 79(%20),

güdüleyici yakınlık 69(%18), onur belgesi vb.46(%12), not verme 24(%6), diğer 18(%5), özel görevler verme 14(%4), gezi vb etkinliklere katılım 12(%3), ve büyük maddi ödül 8(%8) biçiminde sıralanmaktadır.

Öğretmenlerin ödül uygulamaları ve bu ödüllerin öğrencilerde yaptığı etkiye ilişkin orijinal katılımcı ifadeleri Tablo 1 de oluşturulan kategorilere göre tablolar halinde (Tablo2-10) verilerek açıklanmıştır.

**Tablo 2.** Büyük Maddi Ödül Uygulaması Örnekleri

| ÖDÜL                            | ETKİSİ                                 |
|---------------------------------|----------------------------------------|
| 95K Bilgisayar almam            | 95K Çalışmamı arttırdı                 |
| 262K Bir gezi ödülü aldım       | 262K Çok çalışmama sebep oldu          |
| 265K El yapımı şal hediye aldım | 265K Çok özel hissettim                |
| 273E Paten hediye etmişti       | 273E İnsanları sevindirmeyi öğretmişti |
| 365E Bisiklet kazanmıştım       | 365E Özgüven kazandım                  |
| 382E Cep telefonu hediye etti   | 382E Matematiğe daha çok teşvik etti   |

Tablo 1 bulgularında öğrencilerin 8'i büyük maddi ödül olarak tanımlanabilecek ödül almışlardır. Bu ödüllerin öğrenci üzerindeki etkisine ilişkin olarak Tablo 2'de iki öğrenci etki belirtmezken altı öğrenci "*Çalışmamı arttırdı, Çok çalışmama sebep oldu, Çok özel hissettim, İnsanları sevindirmeyi öğretmişti, Özgüven kazandım, Matematiğe daha çok teşvik etti.*" biçiminde görüş belirtmişlerdir.

**Tablo 3.** Gezi vb. Etkinliklere Katılım Ödülü Uygulaması Örnekleri

| ÖDÜL                         | ETKİSİ                            |
|------------------------------|-----------------------------------|
| 12K Geziye katılmak          | 12K Kültürlenme                   |
| 136K Geziye katıldım         | 136K Başarılı olma isteğim arttı  |
| 170E Geziye götürmesi        | 170E Mutlu etmişti                |
| 275E Geziye götürmüştü       | 275E Motivasyonum arttı           |
| 276K Geziye götürmüştü       | 276K Başarımı artırdı             |
| 282K Geziye götürüldüm       | 282K Öğretmenlere önyargım kalktı |
| 283E Çanakkale'ye götürdüler | 283E Başarılarım daha da arttı    |
| 337K Geziye ücretsiz götürdü | 337K Mutlu oldum                  |
| 390K Geziye yolladı          | 390K Çok mutlu oldum              |
| 394K Okul gezisine katılmam  | 394K Somut yaşantılar elde ettim  |

Tablo 1 bulgularında öğrencilerin 12'si gezi vb. etkinliklere katılım ödülü olarak tanımlanabilecek ödül almışlardır. Bu ödüllerin öğrenci üzerindeki etkisine ilişkin olarak Tablo 3'te iki öğrenci etki belirtmezken on öğrenci "*Kültürlerlendim, başarılı olma isteğim arttı, mutlu oldum, motivasyonum arttı, başarıımı artırdı, öğretmenlere önyargım kalktı, somut yaşantılar elde ettim.*" biçiminde görüş belirtmişlerdir.

**Tablo 4.** Güdüleyici Yakınlık  d l  Uygulaması  rnekleri

| ÖDÜL                                                 | ETKİSİ                                                      |
|------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| 3K Değer vermesi                                     | 3K  alışma arttı                                            |
| 24K Yeteneklerinin takdir edilmesi                   | 24K Tarih yarışmasında birinci olduk                        |
| 41K Aferin demesi                                    | 41K Mutlu oldum                                             |
| 42K Motive etmesi                                    | 42K  niversiteyi kazandım                                   |
| 77K bana karşı iyi olmaya başlaması                  | 77K Mutlu oldum                                             |
| 91K İlgilendi                                        | 91K  zg venim arttı                                         |
| 186K Bana sım sıkı ve samimice sarılması             | 186K  ğrencilerimi sevmemi sağladı                          |
| 189K  ğretmenim bana zeki bir insan olduğumu söyledi | 189K Bunun sayesinde geleceğime y n verdim                  |
| 213K Bana zeki dedi                                  | 213K Kendi kapasitemi fark ettim                            |
| 223K Benimle  zel olarak ilgilenmesi                 | 223K Geometriye ilgili oluşturdu ve başarılı olmamı sağladı |
| 241K Dertleşir, sohbet ederdi                        | 241K Okulu çok seviyorum                                    |
| 271K Benimle gurur duyduğunu söylemesi               | 271K Bana Türkçe'yi sevdirdi                                |
| 281K Arkadaşça davrandı                              | 281K Bana okumayı sevdirdi                                  |
| 293K Kitaplarıma yıldız koymuştu                     | 293K Daha çok kitap okumaya teşvik etti                     |
| 323E Sıcakkanlı yaklaşmasıdır                        | 323E Akademik olarak geliştirdi                             |

Tablo 1 bulgularında öğrencilerin 69'u güdüleyici yakınlık  d l  olarak tanımlanabilecek ödül almışlardır. Bu ödüllerin  ğrenci üzerindeki etkisine ilişkin olarak Tablo 4'te 22  ğrenci etki belirtmezken 47  ğrenci " alışmalarımı artırdım, hedefimi büyüttüm,  ğretmenliği seğmesi, yarışma birinci olduk, mutlu oldum, üniversiteyi kazandım, sınavı kazandım, daha fazla çabaladım, özgüvenim arttı, kitap okumayı sevdim, olumlu etki bıraktı, başarabileceğime inandım, bunun sayesinde geleceğime y n verdim, kendi kapasitemi fark ettim, stresimi attım üzerimden, ilgili oluşturdu ve başarılı olmamı sağladı, okulu çok sevdirdi, dersi sevdirdi, okumayı sevdirdi, okuma isteğimi artırdı, derse ilgimi artırdı, hevesim arttı, gurur duydum, kendime güvenimi artırdı." biçiminde görüş belirtmişlerdir.

**Tablo 5.**  zel Görevler Verme  d l  Uygulaması  rnekleri

| ÖDÜL                            | ETKİSİ                           |
|---------------------------------|----------------------------------|
| 11K Soruyu tek kendinin çözmesi | 11K Güven arttı                  |
| 27K Kulüp başkanı olmam         | 27K Okumaya olan ilgimim artması |
| 40K G venip görev vermesi       | 40K Sorumluluk duygum arttı      |
| 45K Projede başarılı olmam      | 45K Geziye gitmem                |
| 48K Sınıfım değiştirildi        | 48K İstediuğim bölümü kazandım   |

|                                           |                                        |
|-------------------------------------------|----------------------------------------|
| 75K Görev verirdi                         | 75K İnsanlarla iletişimim arttı        |
| 110K Bir projeye dâhil etmesi             | 110K Öğretmenlerimle ilişkilerim arttı |
| 155K Bilgi yarışmasına katıldım           | 155K Güdülendim                        |
| 196K Tiyatroda oynatmıştı                 | 196K SBS sınavında daha başarılı oldum |
| 204K Bilgi yarışması için beni seçti      | 204K beni gururlandırmıştı             |
| 299E Olimpiyata katılmam için beni seçti. | 299E İlğim arttı                       |
| 327K Resmimi resim yarışmasına gönderdi   | 327K Resim yeteneğimi fark ettim       |
| 336K Beni kulüp başkanı yapmıştı          | 336K Benim motivasyonumu artırmıştı    |

Tablo 1 bulgularında öğrencilerin 14'ü Özel görevler verme olarak tanımlanabilecek ödül almışlardır. Bu ödüllerin öğrenci üzerindeki etkisine ilişkin olarak Tablo 5'te bir öğrenci etki belirtmezken onüç öğrenci "Güven arttı, okumaya olan ilgimim artması, sorumluluk duygum arttı, istediğim bölümü kazandım, insanlarla iletişimim arttı, öğretmenlerimle ilişkilerim arttı, güdülendim, sbs sınavında daha başarılı oldum, beni gururlandırmıştı, ilgim arttı, resim yeteneğimi fark ettim, motivasyonumu artırmıştı." biçiminde görüş belirtmişlerdir.

**Tablo 6.** Grup İçerisinde Sözlü Tebrik, Alkışlatma, Örnek Gösterme vb. Ödülü Uygulaması Örnekleri

| ÖDÜL                                              | ETKİSİ                                      |
|---------------------------------------------------|---------------------------------------------|
| 8K Alkışlatılması                                 | 8K Öğretmeni övgüyle anması                 |
| 9E Tahtaya adının yazılması                       | 9E Matematiği sevmek                        |
| 10K Tebrik etmek                                  | 10K Azimli olma                             |
| 89E Sınıfa örnek gösterildim                      | 89E Sınavlara çalıştım                      |
| 99K Taktir etmesi                                 | 99K Olumlu davranış sergileme isteğim arttı |
| 120K Hediye alıp beni takdir etmesi               | 120K Okula sevgim arttı                     |
| 153K Çizdiğim resmin panoya asılması              | 153K Popülerliğim arttı                     |
| 161K Takdir edilmek ve öğretmenlerin desteklemesi | 161K Başarılı olmamı sağladı                |
| 163K Örnek olarak göstermesi                      | 163K Çok gururlandırmıştı                   |
| 171K Övgüde bulunması                             | 171K Okuma alışkanlığımı geliştirdi         |
| 194K Adımı panoya asmıştı                         | 194K Beni matematiğe ısındıran ilk şey      |
| 207K Herkesin önünde tebrik etmişti               | 207K Beni cesaretlendirdi ve hırslandırdı   |
| 279K Panoya adım asıldı                           | 279K Dersi daha çok sevdim                  |
| 298K Herkesin önünde tebrik edilmişim             | 298K Beni daha çok motive etti              |
| 330K Dışarı çıkarıp alkışlattı                    | 330K Başarım artmıştı                       |
| 347E Törende kıyafetten dolayı beni alkışlattı    | 347E Okula bağlılığım arttı                 |
| 361K Müdür bizimle gurur duyduğunu söylemişti     | 361K Gurur duydum                           |
| 384K Örnek gösterildim                            | 384K Gururum okşandı ve motive oldum        |
| 385K Resmim okula asılmıştı                       | 385K Çok gurur verici oldu                  |

|                          |                                     |
|--------------------------|-------------------------------------|
| 386K Aferinler aldım     | 386K Gururumu okşadı ve öne atıldım |
| 389E Beni örnek gösterdi | 389E Çok etkilendim                 |
| 342K Beni övmüştü        | 342K Akademik özgüvenim arttı       |

Tablo 1 bulgularında öğrencilerin 81'i grup içerisinde sözlü tebrik, alkışlatma, örnek gösterme vb. olarak tanımlanabilecek ödül almışlardır. Bu ödüllerin öğrenci üzerindeki etkisine ilişkin olarak Tablo 6'da 23 öğrenci etki belirtmezken 58 öğrenci *"öğretmeni övgüyle anma, matematiği sevmek, güvenin artması, derse motive olmam, mutlu oldum, yüksek not almam, kitapları seviyorum, not tutmayı sevdim, sınavlara çalıştım, başarıyı arttırdı, olumlu davranış sergileme isteğim arttı, şuanda bulunduğum yerde olmam, okula sevgim arttı, kendime olan güvenim arttı, popülerliğim arttı, başarılı olmamı sağladı, çok gururlandırmıştı, teşvik etti, okuma alışkanlığımı geliştirdi, beni matematiğe ısındıran ilk şey, beni cesaretlendirdi ve hırslandırdı, matematiği çok sevdim, derslerime daha özenli çalıştım, başarabileceğime inancım artmıştı, dersleri daha çok sevmiştim, alana olan ilgim arttı, daha çok ders çalışmaya başladım, özgüvenim gelmişti, dersi de hocayı da çok sevmiştim, ilgim arttı, hayallerimi devam ettirmeme neden oldu, derslerime daha çok çalıştım, gurur vericiydi, dersi daha çok sevdim, bende azim edip kazandım, daha dikkatli çizim yapmaya çalıştım, derslere katılımım arttı, tüm yaşantımı olumlu etkiledi, okula bağlılığım arttı, gurur duydum, isteğim arttı, ilgim arttı, gururum okşandı ve motive oldum, çok gurur verici oldu, gururumu okşadı ve öne atıldım"* biçiminde görüş belirtmişlerdir.

**Tablo 7.** Onur Belgesi vb. Ödülü Uygulaması Örnekleri

| ÖDÜL                                               | ETKİSİ                                  |
|----------------------------------------------------|-----------------------------------------|
| 30K Onur belgesi almam                             | 30K Güdülendim                          |
| 52K Başarı belgesi aldım                           | 52K Kendime güvenim arttı               |
| 70E Plaket verdi                                   | 70E Özgüvenim arttı                     |
| 103K Madalya kazandım                              | 103K Mutlu oldum                        |
| 104K Yarışmada birinci oldum                       | 104K Okuma sevgim arttı                 |
| 144K Derece aldığım için hediye verilmesi          | 144K Kendime güvenim arttı              |
| 173 Onur belgesi almam                             | 173 gururlandım                         |
| 176K Onur belgesi                                  | 176K Gururlandırdı                      |
| 226K Özel takdir belgesi vermek istemesi           | 226K Çok mutlu olmuştum                 |
| 237K Bilgi yarışmasından dolayı ödüllendirilmiştim | 237K Güvenimi artırdı                   |
| 250K Üstün başarı belgesi almıştım                 | 250K Çalışkan bir öğrenci haline geldim |
| 258K Takdir etmişti                                | 258K Gururumu okşadı                    |
| 260K Plaket ve kalem hediye almıştım               | 260K Çok mutlu oldum                    |
| 315E Onur belgesi almıştım                         | 315E Kendime güvenim arttı              |
| 316E Herkesin önünde madalya almıştım              | 316E Kendimi değerli hissetmiştim       |
| 328K Teşekkür belgesi vermişti                     | 328K Derse teşvik etmişti               |
| 334K Müdür okulun önünde tebrik edip ödül vermişti | 334K Fotoğrafa ilgim büyüdü             |

|                               |                                    |
|-------------------------------|------------------------------------|
| 371K Başarı belgesi verdi     | 371K GÜDÜLEDİ BENİ                 |
| 377K Takdir edildim           | 377K GÜDÜLENDİM                    |
| 388K Başarı belgesi ve defter | 388K Devamını getirmeme sebep oldu |

Tablo 1 bulgularında öğrencilerin 46'sı Onur belgesi vb. olarak tanımlanabilecek ödül almışlardır. Bu ödüllerin öğrenci üzerindeki etkisine ilişkin olarak Tablo 7'de 16 öğrenci etki belirtmezken 30 öğrenci "Güdüledim, kendime güvenim arttı, özgüvenim arttı, mutlu oldum, okuma sevgim arttı, derse çalışmam arttı, kendime güvenim arttı, teşvik etti, gururlandım, etkin bir öğrenci oldum, babama beni anlatması onur vericiydi, çok mutlu olmuştum, akademik olarak iyi geldi, çalışkan bir öğrenci haline geldim, gururumu okşadı, kendimi değerli hissetmişim, başarılı olmuştum, derse teşvik etmişti, fotoğrafa ilgim büyüdü, devamını getirmeme sebep oldu." biçiminde görüş belirtmişlerdir.

**Tablo 8.** Kitap, Kalem, Yiyecek vb. Ödülü Uygulaması Örnekleri

| ÖDÜL                                       | ETKİSİ                                |
|--------------------------------------------|---------------------------------------|
| 2E Kalem hediyesi                          | 2E Derse ilgi arttı                   |
| 59K Yemeğe götürdü                         | 59K Motive oldum.                     |
| 62E Kitap hediye etti                      | 62E Okumayı sevdim                    |
| 67K Küçük hediye                           | 67K GÜDÜLEDİ                          |
| 83E Kitap hediye etmesi                    | 83E Şiirlere ilgim arttı              |
| 90K Maddi destek verdi                     | 90K Olumlu etkilendim                 |
| 106K Kalem hediye etti                     | 106K Çalışma isteğim arttı            |
| 112K Yemek ısmarladı                       | 112K Öğrencilerime ödülleri vereceğim |
| 127E Kalem hediye etmesi                   | 127E Hayatımı etkiledi                |
| 128E Kitap hediye etti                     | 128E Çalışma isteğim arttı            |
| 131K Küçük hediyeler vermesi               | 131K Derse ilgim arttı                |
| 133K En çok kitap okuyana hediye verilirdi | 133K Kitap okumamı sağladı            |
| 145K Takılan kırmızı kurdele               | 145K Çalışmaya güdüledi               |
| 146K Kitap hediye etmesi                   | 146K Mutlu oldum                      |
| 157E Kurdele almıştım                      | 157E Güvenimde artış oldu             |
| 172E Tshirt alması                         | 172E Başarıım arttı                   |
| 177E Hediye kalem aldım                    | 177E Mutlu etti                       |

|                                                                     |                                                                |
|---------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
| 185K Öğretmenimin gofret alması                                     | 185K Bende öğrencilerimi küçük ödülleri motive edeceğim        |
| 219K Okul müdür yardımcımız birinci olunca bana çikolata yollamıştı | 219K Beni daha çok cesaretlendirdi                             |
| 228K Şiir kitabı ödülü almıştım                                     | 228K Bu durum başarıyı sevmeme sebep oldu ve daha çok çalıştım |
| 240K Yemek ısmarlamıştı                                             | 240K Matematiğe olan ilgim arttı                               |
| 253K Kitap almıştı                                                  | 253K Kitap sevgisini aşıladı                                   |
| 256K Yarış sırasında hediye vermişti                                | 256K Motive etmişti                                            |
| 259K Hediye kitap almam                                             | 259K Çok mutlu olmuştum                                        |
| 268K Hediye hazırlık kitabı almıştım                                | 268K Okula olan bağlılığım arttı                               |
| 285E Yemeğe, oyun salonuna götürdü                                  | 285E Derslere motivasyonumu artırdı                            |
| 286K Bebek hediye edilmişti                                         | 286K Olumlu etkilemişti                                        |
| 289K Kalem, defter hediye etti                                      | 289K Daha çok çalışmama neden oldu                             |
| 292K Kalem ve kalemıraş hediye aldım                                | 292K Kendime güvenim arttı                                     |
| 295K Kalem ve defter hediye aldım                                   | 295K Derslere olan ilgim arttı                                 |
| 296K Çikolata hediye almıştım                                       | 296K Daha çok derslere çalışmıştım                             |
| 304E Oyuncak vermişti                                               | 304E Dersi sevmiştim                                           |
| 308K Resim çerçevesi hediye etmişti                                 | 308K Çok mutlu oldum                                           |
| 313K Masal kitabı hediye etti                                       | 313K Mutlu olmuştum                                            |
| 317K Kitap hediye aldım                                             | 317K Başarımı etkiledi                                         |
| 326K Kalem hediye etmişti                                           | 326K Mutlu oldum ve motive etti                                |
| 329K Soru bankası hediye etmişti                                    | 329K Derse ilgim artmıştı                                      |
| 368K Kitap aldım                                                    | 368K Öz güvenim arttı                                          |
| 374K Bardak hediye etti                                             | 374K Gurur duymuştum                                           |
| 381K Kitap hediye etti                                              | 381K Annemin mutluluğu ile mutlu oldum                         |

Tablo 1 bulgularında öğrencilerin 79'u Kitap, kalem, yiyecek vb. olarak tanımlanabilecek ödül almışlardır. Bu ödüllerin öğrenci üzerindeki etkisine ilişkin olarak Tablo 8'de 9 öğrenci etki belirtmezken 70 öğrenci "Derse ilgi arttı, kitaplara sevgim arttı, yazmaktan zevk almam, mutlu olması, iyi not alırdım, matematiği sevdim, öğretmenliğe sıcak bakmam, derse daha çok çalıştım, okumayı sevdim, güdüledim, motivasyonumu arttırdı, okuma alışkanlığı kazandırdı, bana örnek oldu, şiirlere ilgim arttı, olumlu etkilendim, çalışma isteğim arttı, öğrencilerime ödüller vereceğim, hayatımı etkiledi, çalışma isteğim arttı, derse ilgim arttı, kitap okumamı sağladı, çalışmaya güdüledi, kendime olan güvenim arttı, aktif ve başarılı bir öğrenci oldum, beni daha çok cesaretlendirdi, başarıyı sevmeme sebep oldu ve daha çok çalıştım, bilinçli yaşamama sebep oldu, gururum okşanmıştı, kitap sevgisini aşıladı, çok mutlu olmuştum, okula olan bağlılığım arttı, daha çok çalışmama neden

oldu, kendime güvenim arttı, özgüvenim arttı, annemin mutluluğu ile mutlu oldum, değeri büyük.” biçiminde görüş belirtmişlerdir.

**Tablo 9.** Not Verme Ödülü Uygulaması Örnekleri

| ÖDÜL                                         | ETKİSİ                                               |
|----------------------------------------------|------------------------------------------------------|
| 1E Sözlü notu                                | 1E Derse ilgi azaldı                                 |
| 22K Yüksek not almam                         | 22K Sınıfın alkışlaması                              |
| 25K Notumu yükseltmesi                       | 25K Kendime güvenim arttı                            |
| 61E Yüksek not almam                         | 61E Güvenim arttı                                    |
| 85K Ek puan verdi                            | 85K Kendime inancım arttı                            |
| 115K Yüksek not almam                        | 115K Derse ilgim arttı                               |
| 118K Sınavda başarılı olmam                  | 118K Öğretmenimin Beni övmesi                        |
| 124K Sözlüme yüz verdi                       | 124K Derse ilgim arttı                               |
| 135K Yüksek not vermesi                      | 135K Kendime güvenim arttı                           |
| 180E 100 almıştım                            | 180E İsteddiğimde başarılı olabilirim hissi vermişti |
| 184K Matematik dersinde en yüksek notu aldım | 184K Matematiğimin daha da gelişmesine neden oldu    |

Tablo 1 bulgularında öğrencilerin 24’ü Not verme olarak tanımlanabilecek ödül almışlardır. Bu ödüllerin öğrenci üzerindeki etkisine ilişkin olarak Tablo 9’da 9 öğrenci etki belirtmezken 14 öğrenci “Kendime güvenim arttı, kendime inancım arttı, derse ilgim arttı, mutlu oldum, istediğimde başarılı olabilirim hissi vermişti, matematiğimin daha da gelişmesine neden oldu, teşvik etti beni, dersi daha çok sevdim. “ biçiminde görüş belirtmişlerdir.

**Tablo 10.** Diğer (Kategorik Olmayan) Ödülü Uygulaması Örnekleri

| ÖDÜL                                                    | ETKİSİ                        |
|---------------------------------------------------------|-------------------------------|
| 6K Uygun fiyata özel ders                               | 6K cesaretlendirme            |
| 149E Kaşığımdan çorbanın tadına bakması                 | 149E Mutlu oldum              |
| 154E Meslek konusunda bilgi vermemeleri                 | 154E İsteddiğim bölüme gelmem |
| 169K Ödevi iptal etmesi                                 | 169K Çok mutlu oldum          |
| 179E Bizimle vakit geçirmesi                            | 179E Önemsendiğimi anladım    |
| 193K Tarih dersine giren hocamın bana tarihi sevdirmesi | 193K Sınavlarda iyi yapıyorum |
| 209K Dersime yardım etmişti                             | 209K Dersi sevmeme sebep oldu |

Tablo 1 bulgularında öğrencilerin 24’ü diğer (kategorik olmayan) olarak tanımlanabilecek ödül almışlardır. Bu ödüllerin öğrenci üzerindeki etkisine ilişkin olarak Tablo 10’da 4 öğrenci etki belirtmezken 20 öğrenci

“Cesaretlendirme, mutlu oldum, istediğim bölüme geldim, önemsendiğimi anladım, dersi sevmeme sebep oldu “ biçiminde görüş belirtmişlerdir.

#### 4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada katılımcılardan 4’ü(%1) öğrencilik dönemlerinde her hangi bir ödül aldığını hatırlamadığını, 32’si(%8) ise almış oldukları ödül ve etkisi konusunda görüş belirtmemişlerdir. Buna karşılık öğretmenlerinden ödül aldığını belirten (%91) katılımcı görüşlerine göre öğretmenler okullarda öğrencileri üzerinde etki bırakan şu tür ödülleri kullanmışlardır: *Sözlü Tebrik, Alkışlatma, Örnek Gösterme, Kitap, Kalem, Yiyecek, Yakınlık, Onur Belgesi, Not Verme, Özel Görevler Verme, Gezi vb Etkinliklere Katılım, Büyük Maddi Ödül uygulamaları*. Araştırmanın bir başka sonucu ise öğretmen ödülleri öğrenci üzerindeki etkileri şu noktalarda yoğunlaşmaktadır: *Çaba, Teşvik, Hedef büyütme, İlgi, Güdülenme, Etkin olma, Öz güven, Mutluluk, Sevgi, Başarı, Kendini Tanıma, Güdülenme, Cesaret, Gurur. Öğretmenlerce uygulanan ve öğrenci üzerinde etkisi yüksek olan ödüller genel olarak maddi değeri yüksek olmayan, uygulanmasında büyük fedakârlık gerektirmeyen ödüller olduğu görülmektedir. Bu yönü ile öğretmenler etkisi yüksek olan küçük boyutlu maddi ve manevi ödüllerle öğrenci davranışı üzerinde önemli etki yapabilmişlerdir*. Katılımcıların yaklaşık %85’ine denk gelen bu uygulamalar sıklıklarına göre, gurup içerisinde sözlü tebrik, alkışlatma, örnek gösterme vb. 81(%21), kitap, kalem, yiyecek vb. 79(%20), güdüleyici yakınlık 69(%18), onur belgesi vb.46(%12), not verme 24(%6), diğer 18(%5), özel görevler verme 14(%4) biçiminde gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar öğrenciler açısından değerlendirildiğinde ise aslında öğrencilerin ödül olarak büyük beklentiler içerisinde olmadıkları biçiminde de değerlendirilebilir. Bu yanı ile öğrencilerin küçük fakat anlam ifade eden öğretmen ödülleri önemli oranda etkilendiği görülmektedir. Araştırmanın önemli sonuçlarından birisi de alan yazında görülen ödülün, amaç dışına çıkılarak ödüle odaklanma, ödül alama hırsı, her davranışın ödül olarak karşılığını bekleme eğilimi, az sayıda öğrenciye hitap etmesi, sönme davranışları gibi olumsuz etkiler ve gizli tehlikeleri üzerine McLoyd (1979), Başaran (1998), Kazancı (1989), Swanson (2001), Marshall (2009), LTC (2009), Aydın, (2000a) ve Hall (2009) araştırma bulgularını destekler bulgular görülmüştür.

Araştırma sonuçları öğretmenlerin ödül kullanma biçimleri ve gerekçeleri bakımından alan yazın sonuçlarını destekler niteliktedir. Birçok araştırma, öğretmenlerin sözel davranışlarının öğrencilerin akademik başarılarını etkilediğini ortaya koymaktadır (Cohen ve Amidon, 2004). Öğretmen adayları ödül ve ceza stratejilerini; “disiplini sağlama, motivasyonu artırma, öğrenmeyi geliştirme, öğrenciyi aktifleştirme, gelişimi hızlandırma, sorumluluk kazandırma ve iş birliğini sağlama” amaçlarıyla kullanmayı tercih edecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Kodlara bakıldığında disiplini sağlama, motivasyonu artırma ve öğrenmeyi geliştirme amaçlarının ödül ve ceza stratejilerini kullanma tercihlerinde daha belirleyici bir rolünün olduğu görülmektedir (Kansızoğlu ve Şama, 2015). Öğretmen adayları genel olarak, psikolojik ödül ve sosyal ödül uygulamalarını, maddi ödül uygulamalarına kıyasla daha çok tercih etmektedirler. Psikolojik ve sosyal ödül uygulamalarını “her zaman” tercih edecekleri, maddi ödül uygulamalarını ise “ara sıra” tercih edecekleri görülmektedir (Şahin, Demir ve Kartal, 2013). Aydın’a (2000) göre sınıfta öğrencilerin sergiledikleri bir davranışa öğretmenin verdiği tepki ve bu tepkinin öğrenci üzerindeki etkisi çok önemlidir. Öğretmenin, gülümseme, dokunma, saçını okşama,

sözle onaylama, sorumluluk verme gibi davranışları etkisi olan tepkilerdir. Gündoğdu (2007) da sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplin sağlamada uyguladıkları yöntemlerden en fazla etkili olanının psikolojik ödül olduğunu belirterek öğretmen adaylarının psikolojik ödüle olan eğilimlerinin yüksek çıkması, bu anlamda önemli bulmaktadır.

## 5. ÖNERİLER

Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda; öğrencinin öğrenim sürecinde çaba sarf etmesi, teşvik edilmesi, hedef büyütmesi, ilgi sürekliliğinin sağlanması, güdülenmesi, etkin olması, özgüven gelişimi, mutluluğu, sevgi gelişimi, başarı artışı, kendini tanıması, cesaretlenmesi ve gurur duyması üzerinde etkisi olması bakımından; öğretmenlerin okulda sözlü tebrik, alkışlatma, örnek gösterme, kitap, kalem, yiyecek, yakınlık, onur belgesi, not verme, özel görevler verme, gezi vb etkinliklere katılım ve büyük maddi ödül uygulamaları türünde ödüller kullanmaları önemlidir. Bunlara ilave olarak alan yazın çalışmalarında ödül uygulamalarına ilişkin öneriler ise şöyledir:

Ödül verilirken öğrencinin durumu dikkatle değerlendirilmelidir. Ödül, verilen kişiye hitap ediyorsa, etkili bir güdüleme aracı olarak işlev görür, aksi halde bir işe yaramayabilir. Bu nedenle öğretmenler ödül verirken sınıfın düzeyi, öğrencinin ilgi alanı, cinsiyeti, yaşı, sosyo-kültürel yapısı, ekonomik durumu ve okulun bulunduğu çevreyi göz önünde bulundurmalıdırlar (Marshall, 2009, McLoyd, 1979). Maddi ödül sistemi, kendi içerisinde gizli tehlikeleri de barındırmaktadır. Bunun yerine tarihten, günlük pratik yaşamdan, bilişsel bilgi alanından daha etkili yöntemler ya da cesaretlendirme ve övgü gibi daha olumlu ve sembolik değeri olan sözel unsurları kullanmak yararlı olabilir (LTC, 2009; Swanson, 2001; Brandt, 1995; Bilir, Kuru ve Tezcan, 2007). Öğrenci hangi davranışlarının neden ve nasıl ödüllendirileceğini veya cezalandırılacağı konusunda yeterli ön bilgilere sahip olmalıdır. Ödül ve cezanın amaçlı olmasının yanında anlamlı olması da gereklidir (Aydın, 2000). Ödülün beklenmedik olmasının etkileyiciliği daha büyük olmaktadır (Cohen ve Amidon, 2004) ve ödül adil dağıtılmalıdır (Mueller, 1983).

## KAYNAKÇA

- Aydın, A. (2000a) *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, A. (2000b). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Bursa: Alfa Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1998) *Eğitim Psikolojisi: Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*. Kadioğlu Matbaası, Ankara
- Bilgin, N. (2000). *İçerik Analizi*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları: 109, İzmir.
- Bilir, A., Kuru, S. ve Tezcan, F. (2007). Muğla ili ortaöğretim okullarında disiplin uygulamalarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), Güz, 19.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Aile ve Okulda Eğitim Sorunları*. İstanbul: M.E.B. Yayınları.

- Brandt, R., (1995). Punished by rewards: A conversation with alfie kohn. *Educational Leadership*, September, 13-16.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Cohen, H. J ve Amidon, J. E. (2004). Reward and punishment histories: A way of predicting teaching style? *The Journal Of Educational Research*, Vol.97, No. 5, 269-277.
- Erden, M. (2005). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Gay, L., Mills. G. & Airasian, P. (2006). *Educational research: Competencies for analysis and application* (8th ed.). New York: Prentice Hall
- Güdüz, Y. ve Balyer, A. (2011). Eğitimde ödül ile cezanın yeri ve buna ilişkin alternatif yaklaşımlar. *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*: 2(40), 10-23. <http://egitim.cu.edu.tr/efdergi>
- Gündoğdu, H. (2007). *İlköğretim okullarındaki sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplinini sağlamada kullandığı yöntemlerin öğrenciler üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Hall, S. P. (2009). Beyond rewards, *Journal of Reclaiming Children and Youth*, Vol.18, No. 3. 49-53.
- İpek, A.C., Tekbıyık, A. ve Ursavaş, Ö.F. (2010). Lisansüstü öğrencilerinin araştırma öz-yeterlik inançları ve bilgisayar tutumları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.9(1):127-145
- Kansızoglu, H. B. ve Şama, E. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının sınıf yönetimine ilişkin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 149-165
- Kazancı, O. (1989) *Eğitim Psikolojisi: Kuram ve İlkelerden Uygulamaya*, Kazancı Kitap Ticaret, Ankara.
- Kumar, R. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri. Araştırma yöntemleri* (Çeviri Editörü: Ömay Çokluk). Edge akademi, Ankara.
- LTC (2009). Extrinsic and Instrinsic Motivation, *Learning Technologies Center*, s. 1-2.Mackenzie, R. J. (2004), *Çocuğunuza Sınır Koyma*, (Çev: Gürel, H.) Ankara: HYB Yayıncılık.
- Marshall, M. (2009). Discipline need to be stressful. Discipline need not be negative. *Educational Research*, 1(2), 1-5.
- Mc Loyd, C.V. (1979). The effects of extrinsic rewards of differential value on highe and low instrinsic interest. *Research In Child Development*, Vol. 50, 1010-1019.
- Merriam, S.B., (2013). *Nitel araştırma. Desen ve uygulama için rehber*.(Çev.Ed. Selahattin Turan). Nobel yayınları, Ankara.
- Morgan, C. T. (2000). *Psikolojiye giriş* (14. baskı). (S. Karakaş, Çev.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Yayın No: 1 (1974).
- Mueller, C. W., (1983). The Use Of Different Rules To Allocate Reward and Punishment, *Educational Resources Information Center (ERIC)*, ED235449, s. 1-8.
- Navaro, L. (2009). *Gerçekten beni duyuyor musunuz?* İstanbul: Remzi.
- Saban, A. (2005). *Öğrenme öğretme süreci, yeni teori ve yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F.G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*, Anı Yayınları. Ankara

- Strenski, E. (1989). Disciplines and communities, armies and monasteries and the teaching of composition. *Rhetoric Review*, Vol : 8, No : 1.
- Swanson, L.R. (2001). Toward the ethical motivation of learning. *Education*, 116(1), 43-50.
- Şahin, Ç., Demir, M.K. ve Kartal, O.Y. (2013) öğretmen adaylarının sınıf içi disiplin sağlamada ödül uygulamalarını tercih etme düzeylerinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(2), 180-195, [Online]: <http://www.keg.aku.edu.tr>
- Turhan, M. ve Yaraş, Z. (2013). Öğretmen ve öğrencilerin öğretmen, disiplin, müdür, sınıf kuralları, ödül ve ceza kavramlarına ilişkin metafor algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 1, 129-145.
- Woodside, A. (2010). *Case study research: Theory, methods, practice*. UK: Emerald.
- Yaman, E., & Güven, N. (2014). Öğrencilerin motivasyon düzeyine etki eden önemli bir kavram: Ödül ve ceza. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 1163-1177. doi: [10.14687/ijhs.v11i1.2782](https://doi.org/10.14687/ijhs.v11i1.2782)
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yin, R. K. (1994). *Case study research design and methods (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.

## EXTENDED SUMMARY

### Introduction

Awards which are verified as internal and external and used in different areas such as school, work and family; are introduced financially, socially and psychologically. Generally outputs such as attracting, motivating, improving, gratifying and retaining are expected. In this research it is aimed to describe the award applications which teachers practice with their students and the effects of practices on the students, based on the experiences of trainee teachers and students. For this purpose, it is attempted to describe what the teachers' most effective behaviors which are used for encouraging students to terminal behaviors are and how these behaviors effect the students. With its findings, this research aims to emphasis on the behaviors of teachers and teacher education. In addition to this, because the aim in education is to promote and sustain the positive behavior, based on the examples of awards and the usage of the awards, this study aims to contribute to the professional development of the teachers and the trainee teachers for the future researches by determining the situation which will be an answer the question of "What are the teachers' award applications and their effects on the students?"

### Method

This research is a descriptive research. It's a case study prepared by using qualitative data collection methods. Descriptive research which is also called as naturalistic or interpretive includes methods about defining, solving, interpreting and meaning. The basic emphasis on the features of qualitative research, on process, understanding and meaning; researcher, data collection and key determinant on its analysis; process is inductive; production is to described comprehensibly and richly. The basic feature of qualitative case research is being searched of one or more cases deeply. In this study case research approach is adopted and data is

collected by interviewing and literature survey. Case study is used for the purpose of describing and seeing the details which generate a case, improving possible explanations and for the purpose of evaluating the case. Qualitative data in the research is collected through interview technique.

In this study, the researcher as an interviewer provided the collection of research data. Research data is gained as written documents through face to face interview method with the final year students from different departments of Ahi Evran University Faculty of Education. Research data is gained based on an interview which lasts about 20-30 minutes, in single session with a written, semi-structured interview form. In the process of data collection, the participants are informed by the researcher about privacy of their personal information. Voluntary participation has been provided. With this dimension the participants' approach to interview has been more positive.

In qualitative researches, reality/credibility and reliability/consistency verification, reporting of the collected data and explaining of how the researcher came through are one of the important criteria of validity. For providing generalizability/transmissibility, as well as rich and intensive defining, detailed defining of findings supported with appropriate evidence from participants' views, research notes and quotes from documents means maximum diversity in the sample. This research process has been carried out as explained above.

### Findings (Results)

In the study 4 of the students (%1) indicate that they do not remember any award they gained during their education. 32 of the students (%8) do not express an opinion about the awards they gained and the effect of them. It is seen that 531 of the attendants (%91) have taken awards in 9 different categories. 81(%21) of the awards are verbal congratulation, applause, shown as a good example in a group, 79 (%20) of them are stationary materials and food, 69 (%18) of them motivating closeness, 46 (%12) of them honor certification, 24(%6) of them graded with high marks, 18 (%5) of them the other things, 14 (%4) of them given special tasks, 12 (%3) students participated in school trips and 8 (%8) of them given financial awards. In the study 4 of the students (%1) indicate that they do not remember any award they gained during their education. 32 of the students (%8) do not express an opinion about the awards they gained and the effect of them. But according to the opinions of the participants as taking rewards from teachers (%91), teachers used affective rewards on students like these: Verbal congratulation, applause, showing as a good example, book, pen, food, closeness, honor certification, grading, giving special tasks, trip, monetary rewards. Another result of the research is that the effects of teachers' rewards for students focus on these: effort, courage, aim for the sky, attention, motivation, being active, self-confidence, happiness, love, success, self-consciousness, bravery and honor.

### Conclusion and Discussion

Results of the research support the literature in terms of teachers' styles of using rewards and their needs for it. According to the findings of the research and analyzing the literature, basic attitudes for teachers' rewards have effects on students could be like these:

Verbal congratulations, applause, showing as a good example, book, pen, food, closeness, honor certificate, grading, giving special tasks, trip and monetary rewards are important for students to make an effort, be encouraged, aim for the sky, pay attention, be motivated, be active, develop self-confidence, be happy, love, success, know himself/herself, be brave and be proud of. While giving rewards, condition of the student should be estimated well. Reward operates as an efficient motivation tool if it is appropriate for the student. Else, it may not work at all. For this reason, teachers should consider the condition of class, interests of the student, gender, age, sociocultural and financial status and environment of school while they are giving rewards. Monetary reward system has its own dangers. Alternatively, using more efficient methods from history, daily life, cognitive domain or verbal items which are more positive and symbolic values like encouragement, praising may be useful. Reward must be distributed fairly. Students must have foreknowledge of how and why they get reward or punishment. Also the reward and punishment must be meaningful. Being unexpected of the reward makes it more effective.